

İŞGAL TOPOĞRAFYASI VE DOĞALA GERİ DÖNÜŞ

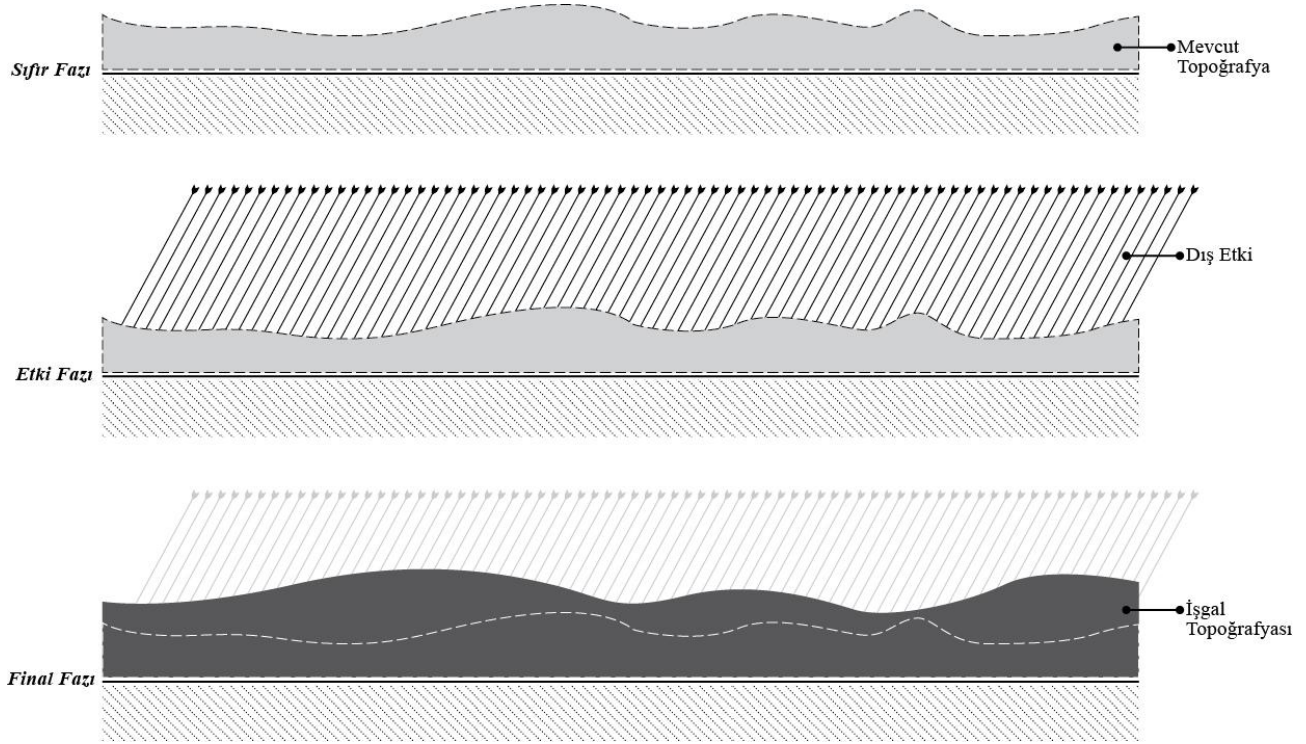
Çevrebilim, ekosistemin katmanlar halinde oluşan bir biyo-arkeolojik tümül yapı olduğunu söylemektedir. Abiyotik faktörlerin etkisi ve biyotik varlıkların faaliyetleri ile sonsuz bir evrimsel devingenlik içerisinde olan ekosistem, yeni durumlar karşısında yeni katmanlar oluşturarak bu devingenliği sağlamaktadır. Söz konusu yeni durumlar, dışarıdan eklemlenen yeni bir oluş ya da sistem dahilindeki mevcut yapılarda ortaya çıkacak yeni bir değişim gibi formatlarda ortaya çıkabilir. Her iki durumda da, ekosistem kısa ve uzun vadelerde çeşitli uyum sağlama süreçleri geçirerek evrimsel bir adaptasyon ortaya koyar. Mevcut durumunun üzerine örüntülenen ya da iç boşlukları dolduran bu yeni adaptasyon artık ekosistemin kendisi olmuştur. Yeni oluşlara/değişimlere tepki verecek, adapte olup bir yeni katman daha kurgulayacak çekirdek, bu yeni ekosistem olacaktır.

Bu sürecin sözlü deneyi, ekosistemin küçük bir park kesidi olarak düşünmesi ile yapılabilir. Bu park kesidinde yaklaşık 100.000 canlı türü yaşamakta, 20 farklı mineral ve 10 farklı gaz grubu yer almaktadır. İç dengesi kurulu durumda olan bu sisteme, dışarıdan olağandışı bir müdahale gerçekleşir. Bu müdahaleyi, hemen yakındaki bir kaynakta oluşan ani değişim sonucu ortaya çıkan gaz formundaki Toluen olarak hayal edelim. Gaz formundaki Toluen'in mevcuttaki ekosistem atmosferindeki gaz yoğunluklarını değiştireceği aşikardır. Toprak örtüsünü kaplayan Taşkesen, Kırmızı Köklü Tilki Kuyruğu ve Süpürge otları, mevcut atmosferin gaz dengesine uyum göstermiş ve türemişlerdir. Bu yeni değişime Kırmızı Köklü Tilki Kuyruğu otları adapte olamaz ve kurur. Taşkesen ve Süpürge otları ise hava ile temas yüzeylerini küçülterek daha kısa boylu olarak türemeye devam ederler. Gaz formundaki Toluen'e karşı emicilik dürtüsüne sahip Frenk/Oda Sarmaşığı ise, toprak hacmi içerisinde pasif/uyku konumunda tohumlara sahip bir bitki türüdür. Gaz oranlarındaki bu yeni değişim ile, kısa bir süre sonra topraktan türemeye başlarlar. Öncül fazda mevcut bitkilerin boşluklarını doldurup bitki derişimini arttırdıktan sonra, final fazında, kısa boylu mevcut bitkilerin üzerinde bir üst katman olarak, yeni bir örüntü oluştururlar. Farklı yoğunluklar göstermeleri sebebiyle ise bir nevi yeni bir topoğrafya tanımlarlar. Çevresel bir değişime otonom tepkiler veren ekosistemin özgül adaptasyonu sonucu oluşmuş, farklı bitki türlerinin farklı aktörler olarak aktif ya da pasif roller aldığı bu yeni topoğrafya, “işgal topoğrafyası”dır.

İşgal Topoğrafyası ve Kent Ekosistemi

Basit bir ekosistem deneyiminden yola çıkılarak yapılacak genel bir önerme ile denilebilir ki; Çevresel faktörlerin ekosistem içerisindeki yaşamı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemesi,

ekosistem bileşenlerinin değişme, evrilme ve adapte olma güdüsünü tetikler. Her kentsel örüntünün de işleyiş şematığı açısından ele alındığında bir ekosistem tanımlaması gerçeği farkedildiğinde ise, söz konusu işgal topoğrafyasının oluşum hikayesi, kentleri ve kentlileri baz alacak bir format ile yeniden uyarlanabilir.

Kent, tıpkı bir çevre ekosisteminde olduğu gibi, bir çok bileşenin kolektif bir zihin olarak varolduğu yapılardır. Doğal kaynaklar ve bu doğal kaynaklara dayalı yaşamlar kurgulayan kullanıcılar vardır. Bu kullanıcıların kendi içlerinde kompleks ilişkileri, bu ilişkilerden ise meydana gelen topluluk oluşumları vardır. Bu oluşumların daha farklı oluşumlar ile olan ilişkilerinde de çeşitli mekansal ve sosyal katmanlaşmalar ortaya çıkmaktadır. Avcı/toplayıcı dönemlerde mekansal katmanlaşmanın mağara sahiplilikleri, sosyal katmanlaşmanın ise kabileleşme ve kolektif güdüler ile toplumsal görevler belirleme formlarında ortaya konduğu bilinmektedir. Bu katmanlaşmalar günümüze çok daha kompleksleşmiş fakat temelde hiçbir farklılığa uğramamış şekilde gelebilmiştir. Kent kullanıcıları halen mülkiyetin hüküm sürdüğü bir mekansal katmanlaşma içerisinde ve sosyal ilişkiler ise halen çeşitli bir araya geliş hiyerarşileri ile sürmektedir. [Bu hiyerarşi iki bireyin bir araya gelişi olan aile ile başlayıp, oradan komünitelere büyür. Komünitelerin birlikteliğinden hemşehirli olmak, hemşehirlilerin birlikteliğinden de aynı ülke vatandaşı olmak ve aynı coğrafya insanı olmak kavramlarına büyür.] Fakat temelde incelediğimizde, *Robert Musil*'in *Niteliksiz Adam*'da da dediği gibi, insanın nerede olduğu sorusuna aşırı ağırlık vermesi, otlakların sınırlarına dikkat etmek zorunda olduğu göçebe kabileler zamanından kalmadır.

Kentin ve kentlinin kabaca ele alınan evrimleşme ve adaptasyon süreci göstermektedir ki, kentin mekansal ve sosyal katmanlaşmasının organik süreçler ile ortaya çıkması “doğal” olmandır. Kentin farklılaşmasının, oluşlara karşı verdiği adapte olma tepkisinin, kentlilerinin güdeleri ile ortaya koyduğu katkılar ve tasarılar neticesinde şekilleneceği durumu, bu “doğal” olma halinin yorumlanma şekli olmalıdır. Nitekim, insan, çevresini her daim şahsen tasarlamıştır. İhtiyaçları baz alan çözümlere yönelmek, tehlike ve risk durumlarında mekansal önlemlerini yaratıcı yaklaşımlar ile almak, korunma ve barınma amaçları ile günümüzde “mimari” olarak adlandırdığımız üretimler gerçekleştirmek ve evrimin ilk safhalarından bu yana kolektif olma güdüsüne sahip olmaktan gelen sosyal etkileşim ihtiyaçlarına yönelik günümüzde “kamusal alan” olarak adlandırdığımız mekanlar oluşturmuşlardır. Tüm bu şahsi insan üretimleri, anlık oluşların ve buluşların birikmesi ve bunların binlerce yıllık bir kolektif bilinç/birikim oluşturması sonucu günümüze kadar gelmiştir. Böylece bu üretimler, herhangi bir uzmanlık alanından bağımsız olarak, güdusel ve sezgisel şekilde ortaya çıkarılabilir “şey”ler olarak ele alınabilmektedir.

Güdusel Şahsi Üretim ve Kamusal Alanlar

Binlerce yıllık bir kolektif birikim ile, herhangi bir birey tarafından güdusel olarak üretilebilir alanların çoğalmasi ile bireylerin ortak yaşam alanlarındaki etkileşimlerinin artışı birbirlerine paralel olarak gerçekleşmekte, bu yeni durum ise “kamusal alan” kavramının kullanıcı bireyler tarafından kolektif bilinçler ile sıfırdan ya da yeniden üretilmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Şahsi üretimler, bireysel alanlarda sürebilmekteyken, nüfus birikmelerinin oluştuğu yerlerde ise, kamusal kolektif üretimler sürebilmektedir.

Bu güdusel üretimler, kendi kendine yeterli olabilen bireylerin varlığı ile mümkündür. Global ölçekte gelişen ve geliştirilen çeşitli mekanizmalar ise bu güdülerin bir kısmını işlevsizleştiren, bir kısmını ise diğer bireylerden daha üst seviyelerde geliştiren yeni sistemler önermiştir. Böylece her birey belirli konularda vasıflı, bir çok konuda ise vasıfsız konuma çekilmek durumunda kalmıştır. Herkes birbirine zoraki bir muhtaçlık bağı ile bağlanmıştır. Bir zamanların kendi kendine yeterli, binyılların birikimi ile bir çok şeyi yapabilecek vasıftaki bireyi, bir nevi bir unutma sürecine mahkum bırakılmıştır.

Bu durum kamusal alanın kolektif bilinçler ile oluşmasının da sonu olmuştur. Bireylerin kullanıcı konumunda olduğu bu kamusal alanlar hakkında fikirleri gitgide azalmış, yerine, bir takım tekil zihinlerin üstel bir güç grubu oluşturarak söz konusu kamusal alanlar hakkında belirleyici rol oynaması gelmiştir. Kenti ekosistem olarak düşleyecek olursak, söz konusu üstel güç grubunun

kente müdahaleleri de ekosisteme karışan gaz formundaki Toluen olarak düşlenebilir. Bir bakıma, bu üstel güç grubunun müdahaleleri, binlerce yıllık dev bir adaptasyon süreci olarak düşünülebilecek olan birikimler vesilesi ile oluşmuş kent ekosistemi içerisinde bir takım tepkimelere sebep olacaktır. Bu dış etki, tüm kent topoğrafyasında yeni bir katman oluşturacaktır. Filizlenen yeni oluşların kent içi sosyal boşlukları doldurması, ardından da tüm yüzeyde de yeni bir topoğrafya oluşturması söz konusu olacaktır. Böylece üstel güç grubu tüm bu senaryo içerisinde yalnızca ekosisteme karışan bir gazdan ibaret kalacakken, kamusal alanı ve üstel ölçekte de tüm kenti yeni bir düzen ve bakış açısı ile kapsayacak, bir nevi işgal edecek bir topoğrafya, yeni filizlenen bu taze oluşların kazanımı olacaktır.

Bir Kamusal Mekanizma: Gezi Parkı

Ekosistem, kent, Toluen, üstel güç grubu, Frenk/Oda Sarmaşığı, kamusal alan ve işgal kavramlarının tamamının izdüşümleri güncel kapitalist süreçler ile yönetilen yaşam alanlarının tamamına yakınında görülebilmektedir. Ülkemizde ise, modern Cumhuriyet dönemi de dahil olmak üzere, özel ve kamusal alan üretimleri söz konusu uzmanlaşma kavramı üzerine kurgulanmıştır. Kullanıcının dahil olduğu tasarım ve üretim süreçleri, yerelden genele uzanan yaklaşımlar, durumcu [sitüasyonist] yaklaşımlar ile anlık/spontane oluşların desteklenmesi ya da deneyime dayalı mekan üretimi gibi kavramlar ve süreçler çoğunlukla politika ve ekonomi kardeşliğinin saf dışında tuttuğu yaklaşımlar olmuştur.

Söz konusu global ve merkezîyetçi güç unsurlarının beklenmedik ve merkezsiz ses çıkarışlar ile çeşitli bölgelerde ve çeşitli alanlarda ipleri kolektif bilinçlere bırakmak zorunda kalması, yeni bir düzen ihtimalini ortaya çıkarmıştır. Çeşitli görüşlerce “Yeni Dünya Düzeni” olarak adlandırılan bu durum, aslında bireylerin bir yandan kişisel alanlarını tanımlı tutarken, bir yandan da kolektif bir bilinç oluşturarak kamusal alan tanımı yapması anlamına geliyordu. Resmin tümüne bakıldığında, “Yeni Dünya Düzeni” olarak tanımlanan bu durumun, aslında ilkel çağ insanların doğallığına bir dönüş tanımladığını görebiliriz. Bir nevi bahsi geçen ekosistem içerisindeki Frenk/Oda Sarmaşığı, kolektif bilinç ile güç unsurları karşısında yeni bir kent topoğrafyası, işgal topoğrafyası kurgulayan bireyleri tanımlamaktadır.

1 Haziran 2011'de söz konusu üstel güç grubu tarafından İstanbul Taksim Meydanı'na tasarlandığı duyurulan yeni proje ilan edilmiştir. Böylece İstanbul ekosistemine gaz formundaki Toluen salınmıştır. 31 Mayıs 2013 akşamına kadar ki süreç, uzun ve sessiz bir adaptasyona işaret etmiş, ilk Frenk/Oda Sarmaşıkları bu tarihte filizlenmeye başlamıştır. Taksim Gezi Parkı'nda kurulan, hem mekansal hem de sosyal anlamda yeni bir katmanlaşma öngören komün alanı ise, bu adaptasyonun

ve adaptasyon sonrası oluşan işgal topoğrafyasının mikro ölçekli bir örneği olmuştur. Kamusal alanın, içgüdüsel birikimlerin kullanılması ile “yeniden” kurgulanması ve herhangi bir uzman bireyin izi olmaksızın, gereksinimler çerçevesinde inşası söz konusu olmuştur. İlkel insanın erdemi hakim bilinç olmuştur. “Doğala Dönüş” kavramı ise tam da bu noktada “Yeni Dünya Düzeni”ni alt etmiştir.

“Yeni” olarak tanımlanan, aslında “kadim” olandır. Bir “yeniden öğrenme” sonucu birey kişisel ve kamusal alanlarını yeniden tanımlayabilmiştir. Söz konusu oluşlar, henüz herhangi bir okuma, yorumlama ya da söylem geliştirmenin oldukça erken olduğu filizlenme ve yeni bir topoğrafya oluşturma süreçleridir. Bir kazanıma, başarıya ya da mükemmelliğe işaret etmekten çok, özünde kadim ve “doğal” olan bir “yeni”ye erişme ihtimaline atıfta bulunur.